

Handreiking voor het regelen van de begrafenis ten behoeve van ambtsdragers

Inleiding

Als zorgaanbieder wordt de Stichting Gereformeerde Zorgcentra Zuid-Holland (SGZZH) veelvuldig geconfronteerd met het overlijden van bewoners. Een groot deel van hen wordt begraven op de wijze waarop de oudere dit zelf had gewild. Het komt echter ook niet zelden voor dat de oudere wordt begraven op een wijze die ver van de wens van de overledene af ligt. Ook zijn conflicten hierover in families geen uitzondering. Om die reden heeft de identiteitscommissie van de SGZZH nagedacht over het 'schriftelijk vastleggen van praktische zaken rondom het overlijden van bewoners'. Ons uitgangspunt daarbij was de wens dat onze bewoners een eer- en stijlvolle begrafenis zullen krijgen overeenkomstig eigen wensen en gebruiken in de reformatorische kerken, die hun grond vinden in het Woord van God.

De pastoraal werkers van de SGZZH hebben een aantal gedachten met betrekking tot deze materie uiteengezet in een notitie. Deze is besproken in een klankbordgroep, bestaande uit predikanten en ouderlingen die bij onze woonzorgcentra betrokken zijn. De klankbordgroep is zich bewust van het feit dat zaken rondom overlijden en begraven in de eerste plaats de verantwoordelijkheid zijn van de familie, zo deze er is. Het is echter wel een taak van kerkenraden om met ouder wordende leden hierover te spreken. Daarbij kan het bijzonder nuttig zijn om zaken schriftelijk te laten vastleggen door de oudere. Om de oudere gemeenteleden en bewoners van de SGZZH hierin te begeleiden, heeft de identiteitscommissie in samenwerking met de klankbordgroep gezocht naar een passende en praktische handreiking. Een en ander is ook besproken met het Deputaatschap Diaconale en Maatschappelijke Zorg (DMZ) en Algemene Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden (ADMA). Langs deze weg willen wij u de handreiking doen toekomen.

Bijbelse fundering

In de pastorale gesprekken met ouderen zullen naast zingeving- en geestelijke vragen ook van tijd tot tijd zaken rondom het levenseinde ter sprake komen. Het sterven houdt veel ouderen in meer of mindere mate bezig. Eén van de Bijbelse noties is om ons voor te bereiden op de dag van het sterven. Niet alleen in geestelijk, maar ook in praktisch opzicht. Op verschillende plaatsen in de Bijbel wordt ons gewezen op de noodzaak en het nut hiervan. We willen u wijzen op de volgende Schriftplaatsen.

In Genesis 23 beklagt en beweent *Abraham* Sara, waarna hij opstaat om de begrafenis te regelen. Abraham weet zich een vreemdeling en inwoner bij de zonen van Heth, maar vraagt om een begrafenis in eigen stijl. "Opdat ik mijn dode van voor mijn aangezicht begrave."

In Genesis 49:29–33 horen we *Jakob* bevelen geven aan zijn zonen. "Daarna gebod hij hun..." Jakob weet dat hij gaat sterven en wil in de spelonk van Machpéla begraven worden. In de daarop volgende verzen in hoofdstuk 50 zien we dat de zonen de verlangens van hun vader inwilligen. Faraó geeft toestemming en medewerking voor een begrafenis in eigen stijl.

Blijkens Genesis 50:25 heeft ook *Jozef* nagedacht over zijn begrafenis. Zijn broers mogen hem voorlopig in Egypte begraven, maar bij het trekken naar het beloofde land moeten zij zijn gebeente meenemen. 'Zo zult gij mijn beenderen van hier opvoeren.' Dit bevel, deze wens is later in vervulling gegaan.

We lezen van *Achitófel* (hij wil zich helaas van het leven beroven) in 2 Samuël 17:23 dat hij bevel geeft aan zijn huis. Hij stelt orde op zaken. Het wil zeggen dat hij zijn laatste wil te kennen geeft. Hij maakt zijn testament op ten aanzien van zijn gezin en zijn goederen.

Van koning *Asa* staat in 2 Kronieken 16:14 vermeld dat hij begraven werd in het graf dat hij voor zich heeft laten graven. Hij regelde deze zaak in zijn leven.

In 2 Koningen 20:1 horen we *Jesaja* tegen de zieke *Hizkia* zeggen: "Geef bevel aan uw huis". Hem wordt aangezegd dat hij gaat sterven. *Jesaja* dringt er (in de Naam van de Heere) op aan dat de koning zijn wensen en zijn laatste wil bekend zal maken, zodat men weet wat men na zijn dood moet doen.

Jozef van Arimathéa (Matthéüs 27:57–60) heeft in zijn leven leren rekenen met zijn dood. Hij dacht na over zijn sterven en zijn graf. Hij heeft een graf voor zich in een steenrots laten uithouwen. Hij heeft tijdig zaken geregeld.

In Hebreë 9 wordt ons gesproken over het *testament* dat van kracht wordt na de dood van de testamentmaker. Hier zien we de schriftelijke wijze van vastleggen.

Samenvattend:

'Bevel geven' is in de Bijbel het regelen van de laatste zaken. Het is voluit een Bijbelse *gewoonte*, zelfs ook een *opdracht* om tijdens het leven zaken te regelen aangaande overlijden en begrafenis. Men bracht de laatste wil veelal mondeling over. We lezen van een schriftelijke verklaring in Hebreë 9. Verder zien we dat de wensen van de overledene zonder uitzondering worden ingewilligd.

Hoe moeilijk het ook is, het is niet goed dat wij het kenbaar maken van de laatste wil blijven uitstellen of zelfs nalaten. Juist het kenbaar maken geeft naar de achterblijvende familieleden veel duidelijkheid. Het voorkomt mogelijk ook narijgheid en twist. Het schriftelijk vastleggen voorkomt verwarring die gemakkelijk kan ontstaan als diverse familieleden afgaan op wat zij denken mondeling gehoord te hebben.

Ongewenste situaties

Dit kan leiden tot verdrietige en schrijnende situaties. De praktijk leert dit ook. Kinderen en familie blijken lang niet altijd te willen handelen in de geest van de overledene. Dit kan voortkomen uit onkunde of ook uit pure onwil. Te goeder trouw gaf men de begrafenis over in handen van de kinderen (familie) of men heeft zaken niet bespreekbaar durven maken. Dit kan leiden tot een begrafenis die niet aansluit op de wensen van de overledene en de Bijbelse gebruiken. In een enkel geval kan er zelfs sprake zijn van een crematie tegen de wil van de overledene.

Gewenste situatie

Het is daarom dringend gewenst om vanuit de kerkenraden de oudere leden gericht te confronteren met praktische zaken rondom een overlijden. Dit vanuit een Bijbelse visie op het leven en de dood en met als doel om leden behulpzaam te zijn bij het regelen van een begrafenis in eigen stijl.

Het is zinvol om deze zaken in een gesprek voorzichtig aan de orde te stellen. Hierin is een taak voor kerkenraden, predikanten en (wijk)ouderlingen weggelegd. Hierbij valt ook zeker te denken aan de meer wilsonbekwame leden. Zij vormen in toenemende mate een kwetsbare groep. Het is vooral van belang om gesprekken te hebben met leden waarvan de familieleden heel diverse levensovertuigingen hebben. Bovenstaande Schriftgegevens kunnen in zo'n gesprek uitgangspunt zijn. Ongetwijfeld zijn er gelukkig ook veel families die vader / moeder zullen begraven op de wijze die hun ouder(s), al dan niet uitgesproken, hadden gewenst.

Handreiking

In deze handreiking krijgen allerlei praktische zaken aandacht. Men kan naar eigen wensen de begrafenis gestalte geven. Men spreekt zich duidelijk uit tegenover de achterblijvende familie. Dit voorkomt wellicht veel discussies en onaangename situaties na het overlijden in de kring van de familie.

Niet alles in deze handreiking komt ter sprake. Naast de genoemde zaken willen we de kerkenraden nog op het volgende attenderen. Kerkenraden zullen een eigen beleid hebben in de wijze van afsluiten van condoleancebezoek en rouwplechtigheden. Dit geldt ook ten aanzien van het zingen (tijdens de rouwdienst en bij het geopende graf) en het orgelspel enz. Het verdient zeker aanbeveling om dit in gesprekken met leden of bijvoorbeeld in een gemeentegids kenbaar te maken. De wensen van de familie en het beleid van de kerkenraad zullen niet altijd stroken.

Afsluitend

Ambtsdragers moeten zo veel mogelijk proberen zaken rondom levenseinde en begrafenis bespreekbaar te maken. Niemand van ons weet of we een ziekbed krijgen of de gelegenheid hebben om te spreken met onze geliefden. Ons leven is een handbreed gesteld. Daarom is het zaak om in het heden de zaken voor de toekomst te regelen. Het is de verantwoordelijkheid voor een ieder. Mogen we u wijsheid toewensen om hierin te spreken.

Het invullen van een wilsbeschikking is geen eenvoudige zaak. Want daarbij worden we toch wel heel direct geconfronteerd met ons heengaan. In de Bijbel zien we echter dat verschillende mensen voorbereidingen treffen voor hun sterven. Daarom is het goed dat wij dat óók doen. En dan is de beste voorbereiding dat we de Heere zoeken en leren kennen. Als dat zó mag zijn, behoeven we de bijgevoegde wilsbeschikking niet met een bevende hand in te vullen. Gods kinderen mogen door genade bij ogenblikken weten: ná de dood is het leven mij bereid (Psalm 49).

Maar, als we de Heere nog niet kennen, dan moeten we niet alleen de wilsbeschikking invullen. Dan moeten we allereerst en allermeeft de Heere zoeken, terwijl Hij nog te vinden is! Onbekeerd sterven zal vreselijk zijn, hoe netjes onze begrafenis ook verlopen zal! En zó wil de wilsbeschikking ons bepalen bij datgene wat ons allen te wachten staat.

Geve de Heere dat wij en degenen die aan uw ambtelijke zorgen zijn toebetrouwd in het heden van de genade voor- en toebereid mogen worden om Hem in vrede te kunnen ontmoeten. Om het werk van Christus, Die de dood heeft overwonnen en het graf voor al de Zijnen heeft geheiligd.